

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การใช้ตัวแบบทางสังคมประกอบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ประสบการณ์จากบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมตามแนววิถี
พุทธของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนบ้านเขว อำเภอกอ
โกสัมพีสัย จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย : นางทองลั่น ดวงแพงมาตร

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ :

: พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ.,ดร. ป.ธ.๖,ปว.ค,พธ.บ.(ภาษาไทย),
M.A.(Ling.), M.A. (Pali & Bud), Ph.D.(Pali & Bud)

: ดร.ประยูร แสงใส,ป.ธ.๔, พ.ม., พธ.บ.,

M.A., (Ed) P.G.Dip. in Journalism Ph.D.(Ed.)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๒ มกราคม ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ตัวแบบทางสังคม
ประกอบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบ้าน วัด โรงเรียน แก่นักเรียนบ้านเขว ๒) เพื่อศึกษา
ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนบ้านเขว ๓) เพื่อศึกษาแนวทางและ
ข้อเสนอแนะการใช้ตัวแบบทางสังคมประกอบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบ้าน วัด โรงเรียนใน
การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านเขว การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ผลการวิจัยพบว่า

การเรียนรู้โดยการสังเกต จึงเป็นกระบวนการทางการรู้คิดหรือพุทธิปัญญา (Cognitive
Processes) การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Observational Learning หรือ
Modeling) การเรียนรู้พฤติกรรมสำคัญต่างๆ ทั้งที่เสริมสร้างสังคม (Prosocial Behavior) และ
พฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคม (Antisocial Behavior) ได้เน้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบการ
สังเกตหรือเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งตัวบุคคลจริงๆ เช่น ผู้ปกครอง ครู เพื่อน หรือ
จากภาพยนตร์โทรทัศน์ การ์ตูน หรือจากการอ่านจากหนังสือได้ การเรียนรู้โดยการสังเกต
ประกอบด้วย ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา และขั้นการ
กระทำ ตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมีทั้งตัวแบบในชีวิตจริงและตัวแบบที่เป็น
สัญลักษณ์ เพราะฉะนั้นพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในครอบครัว โรงเรียน สถาบันการศึกษา และผู้นำใน
สังคมประเทศชาติและศิลปิน ดารา บุคคลสาธารณะ ผู้นำหมู่บ้านหรือชุมชน ยิ่งต้องตระหนักในการ
แสดงพฤติกรรมต่างๆ เพราะย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของเยาวชนในสังคมนั้นๆ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนบ้านเขวกล่าวถึงแผนการ
ที่จะปฏิบัติ วิธีการ รูปแบบพฤติกรรม การกำหนดตำแหน่งที่จะปฏิบัติการ และ ทัศนวิสัย ในการ
พัฒนา ซึ่งในที่นี้หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ปัจจัยหลัก (Core factor) ของการพัฒนาทั้งปวง
กำหนดตำแหน่งสำคัญของการพัฒนาไว้ที่ทรัพยากรมนุษย์ซึ่งรวมถึงกายกับใจ (Mater& Mind) พุทธ

ศาสตร์มีองค์ความรู้ที่กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาได้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพุทธศาสตร์จึงเริ่มต้นที่ การศึกษา (Learn) ให้มีสติปัญญาหรือสัมมาทิฐิเป็นขั้นตอนแรก แล้วจึงเข้าสู่ขั้นการพัฒนาพฤติกรรมตามระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ศีลธรรม และจิตใจ เป้าหมายคือ สังคมพัฒนาในทางด้านที่ถูกต้อง จบสิ้นขบวนการที่สังคมของอารยชนในที่สุด ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนบ้านเขว้า เป็น ๒ ด้านหลัก คือ ๑) การนำหลักธรรมไปบูรณาการสอนแทรกในรายวิชากลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมประจำปี การฝึกสมาธิแผ่เมตตา การฝึกศาสนพิธี การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น มาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ๒) การนำหลักธรรม (บ้าน วัด และโรงเรียน) มาประสานกันทำกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมแก่นักเรียนทั้ง ๓ หลักร่วมมือกันกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนแนวทางการแก้ปัญหาโดยกำหนดให้เป็นตัวแบบแก่เด็กและเยาวชนในการดำเนินชีวิต

การพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนให้เป็นคนเก่ง คนดีและรู้จักใช้ชีวิตอย่างมีความสุขได้นั้น จากการศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะการใช้ตัวแบบทางสังคมมาประกอบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบ้าน วัด โรงเรียน ในการพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชนให้เป็นคนเก่ง คนดีและรู้จักใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าแก่ตนเองและสังคมนั้น การนำหลัก บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน มาร่วมกันส่งเสริมคุณธรรมแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบ บ้าน ผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างที่ดี วัดต้องส่งเสริมศีลธรรมในรูปแบบต่างๆ โรงเรียนโดยผู้บริหารและครูต้องประพฤติเป็นต้นแบบให้เด็กและเยาวชนได้ซึมซับเอาไปเป็นแนวทางดำเนินชีวิต

Dissertation Title : Social modeling usage for Experienced integral teaching From home, temple and School to develop Students behavior of Prathomsukka 4-6 Ban Khao School to Students according to Buddhist ways, Kosumpisai Sub-district, Mahasarakham Province

Researcher : Mrs. Thongluen Dongpangmart

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee :

: Phrakhrusudhikhambhirayana (Wi),
M.A., Ph.D. (Pali & Bud) Pali VI. B.A.,
M.A.(Ling.), M.A. (Pali & Bud.), Ph.D.(Pali & Bud.)
: Dr. Prayoon Saengsai Pali IV, B.A., M.A.(Ed.),
P.G.Dip.in Journalism, Ph.D. (Ed.)

Date of Graduation: 22 January 2015

ABSTRACT

The objectives of this thesis were (1) to study the strategies in applying the social modeling usage for experienced integral teaching from home, temple and school to develop students' behavior of Prathomsukka 4-6 Ban Khao School to students according to Buddhist ways, Kosumpisai sub-district, Mahasarakham province, (2) to study the plans in developing the characteristics according to the Buddhist ways at Ban Khao School, (3) to study the principles and suggestion in applying the social modeling integrated with integral teaching from home, temple and school to develop students' behavior of Ban Khao School students. This study was conducted based on Qualitative Research methodology and that of Field Work Study approach.

The result of the study found that learning through observation was under the Cognitive Processes and Observational Learning (or Modeling). It was the learning about behavior both Prosocial Behavior and Antisocial Behavior. The learning resource might be material object (parents, teachers, and friends) and conceptual objects (Medias, books, and cartoon). Observational Learning was in 2 levels: the process of receiving the knowledge and practical engagement. Therefore, the behavior of the parents, teachers, leaders of the nation, super stars, and well known people played very important role on the behavior of a youth.

The strategies in developing the behavior in the Buddhist ways of Ban Khao School had vision, practical plan, methods, and model of behavior. In short, it included the Core factor of the development of human resource which focused on the balance of matter and mind. According to Buddhism, a man could better himself from learning at the beginning. This was to foster the basic foundation of intellectual knowledge and paved for insight knowledge. However, Ban Khoa School implemented two strategies: (1) integrating the Buddhist principles in learning and teaching process in the subject of social studies, ethical training camps, meditation retreat, and participating in all important religious activities, (2) integrating the mutual relationship of community, temple and school in organizing the learning activities and resolving the problems of the students.

Consequently, this study found that the implement of social modeling usage for experienced integral teaching from home, temple and school to develop students' behavior could positively trained a youth to be a good and smart. The leaders of the community stood as a good example; temple supported in fostering moral and ethical training; schools leaded by directors and teachers wholeheartedly dedicated themselves on teachings all skills in living. Therefore, they could comprehend the value of themselves to the society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จาก พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ.,ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.ประยูร แสงใส กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.นิตยา เปลื้องนุช (มหาวิทยาลัยขอนแก่น) ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา (มหาวิทยาลัยขอนแก่น) ที่ได้กรุณาตรวจแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขว อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้บริหารพร้อมทั้งคณะครูนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยเพื่อประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณ คุณบุญธรรม พิมพล ที่ช่วยแปลบทคัดย่อ และขอขอบคุณอาจารย์ รศ.ดร.ดิปติ มะหันตะ ที่ช่วยตรวจบทคัดย่อภาษาอังกฤษ และที่จะลืมมิได้ คือ พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณโณ เลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา พระสารอง สณญโต และเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา ทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจรูปแบบวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จนถูกต้องตามคู่มือในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และกัลยาณมิตร กัลยาณธรรมทุกท่าน ที่มีใจอันบริสุทธิ์ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

นางทองลั่น ดวงแพงมาตร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ

บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๑

บทที่ ๒ แนวทางการใช้ตัวแบบทางสังคมประกอบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบ้าน วัด โรงเรียน แก่นักเรียนบ้านเขว	๑๒
๒.๑ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนบ้านเขว	๑๒
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีการใช้ตัวแบบทางสังคม	๑๕
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจการเรียนรู้	๒๐
๒.๔ ลักษณะสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการทรัพยากรมนุษย์	๓๑

บทที่ ๓ ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธของโรงเรียนบ้านเขว	๔๔
๓.๑ ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑	๔๔
๓.๒ ความเป็นมาของการพัฒนาพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธ	๔๗
๓.๓ พฤติกรรมที่พึงประสงค์หลังการเรียนรู้	๔๙
๓.๔ หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามแนววิถีพุทธ	๕๑
๓.๔.๑ พฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักอริยบท ๔	๕๑
๓.๔.๒ พฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ ๔	๕๗
๓.๔.๓ พฤติกรรมการสวดมนต์ไหว้พระ	๕๘

๓.๔.๔ พฤติกรรมการทำบุญตักบาตร	๕๙
๓.๔.๕ พฤติกรรมการฝึกสมาธิ	๕๙
๓.๔.๖ พฤติกรรมการใช้วาจาที่สุภาพ	๖๐
๓.๔.๗ พฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล	๖๑
๓.๔.๘ พฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักเบญจธรรม	๖๒
๓.๔.๙ พฤติกรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความอดทน	๖๒
๓.๔.๑๐ พฤติกรรมด้านความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ	๖๓
๓.๔.๑๑ พฤติกรรมด้านการให้อภัยแก่บุคคลอื่น	๖๔
๓.๕ การพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนแบบบูรณาการบ้าน วัด โรงเรียน	๖๕
๓.๕.๑ การพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนของบ้าน (ผู้ปกครอง)	๖๕
๓.๕.๒ การพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนของวัด (พระสงฆ์)	๖๗
๓.๕.๓ การพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนของโรงเรียน (ผู้บริหาร/ครูอาจารย์)	๖๘

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๐
๔.๑ การพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนตามแนววิถีพุทธ	๗๐
๔.๒ พัฒนาการแบบบูรณาการจากบ้าน วัด โรงเรียน	๘๒
๔.๓ ผลการใช้ตัวแบบทางสังคมในการพัฒนาพฤติกรรมตามแนววิถีพุทธ ของโรงเรียนบ้านเขวา	๘๖

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะ	๙๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๔

บรรณานุกรม	๙๕
ภาคผนวก	๑๐๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๖

สารบัญแผนภาพ

เรื่อง	หน้า
แผนภาพที่ ๑ แสดงขั้นตอนของการเข้าถึงสังคม	๗๓
แผนภาพที่ ๒ แสดงธรรมที่เป็นฝ่ายแห่งการเรียนรู้	๗๔
แผนภาพที่ ๓ แสดงองค์ประกอบของการเรียนการสอนธรรมของพระพุทธเจ้า	๗๕
แผนภาพที่ ๔ การศึกษาและเป้าหมายการสอนทางพุทธศาสนา	๗๘
แผนภาพที่ ๕ กระบวนการคิดสร้างสรรค์สู่พฤติกรรมที่ดี	๘๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวอ้างอิงถึงแหล่งที่มา/เล่ม/ข้อ/และหน้า ตามลำดับ เช่น อัง.ติก. (ไทย). ๒๑/๓๕/๑๑๙. หมายถึง อังคุดตรนิกาย ติกนิบาต เล่มที่ ๒๑ ข้อที่ ๓๕ หน้า ๑๑๙. เป็นต้น

คำอธิบายอักษรย่อภาษาบาลี

๑. พระวินัยปิฎก

เล่มที่	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	
๖-๗	วิ.จู. (ไทย) = วินัยปิฎก	จูฬวรรค	(ภาษาไทย)

๒. พระสุตตันตปิฎก

เล่มที่	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	
๙	ที.สี. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
๑๑	ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภกวรรค (ภาษาไทย)
๑๑	ที.ปา. (บาลี) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภกวคคปาลี (ภาษาบาลี)
๑๓	ม.ม. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก (ภาษาไทย)
๒๐	อัง.ทุก. (บาลี) = สุตตันตปิฎก	อังคุดตรนิกาย	ทุกนิปาตปาลี (ภาษาบาลี)
๒๑	อัง.จตุก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคุดตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๒	อัง.ปณจก. (บาลี) = สุตตันตปิฎก	อังคุดตรนิกาย	ปณจกนิปาตปาลี (ภาษาบาลี)
๒๒	อัง.ณก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังคุดตรนิกาย	ณกกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.ขุ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.ธ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท (ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.สุ. (ไทย) = สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต (ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.สุ. (บาลี) = สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิปาตปาลี (ภาษาบาลี)

๓. พระอภิธรรมปิฎก

เล่มที่	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	
๓๓	อภี. สง. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
๓๓	อภี. สง. (บาลี) = อภิธมมปิฎก	ธมมสงคณีปาลี	(ภาษาบาลี)
๓๔	อภี. วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)